

Sygn. akt I Ca 172/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lipca 2020 roku.

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący Sędzia Elżbieta Zalewska - Statuch

Sędziowie Barbara Bojakowska

Katarzyna Powalska

po rozpoznaniu w dniu 22 lipca 2020 roku w Sieradzu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w (...) z siedzibą we W.

przeciwko J. C.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli

z dnia 29 stycznia 2020 roku, sygn. akt I C 914/19

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości na następujący:

„1. oddala powództwo;

2. zasądza od powoda (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w (...) z siedzibą we W. na rzecz pozwanego J. C. 3 600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli na rzecz adwokata A. K. 4 428 (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem) złotych brutto tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu”;

II. zasądza od powoda (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w (...) z siedzibą we W. na rzecz pozwanego J. C. 2 300 (dwa tysiące trzysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

III. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli na rzecz adwokata A. K. 2 214 (dwa tysiące dwieście czternaście) złotych brutto tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym;

Sygn. akt I Ca 172/20

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli w sprawie z powództwa (...) Sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą we W. przeciwko J. C. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną, uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę przeniesienia własności udziałów we własności nieruchomości objętej księgą wieczystą (...) zawartą 21 marca 2016 roku pomiędzy A. Z.

i L. Z. a J. C. w Kancelarii Notarialnej notariusza M. B. w Ł. rep. (...), w celu zaspokojenia wierzytelności (...) Sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą we W. wynikających z punktu 2 wyroku Sądu Rejonowego w Sieradzu z 25 października 2016 roku sygn. akt I C 1322/14 oraz z punktu 2 wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu z 5 kwietnia 2017 roku sygn. akt I Ca 102/17 (pkt 1), zasądził od J. C. na rzecz (...) Sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą we W. 8856 zł brutto tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu przez adwokata A. K. (pkt 2) oraz nakazał pobrać od J. C. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli 2620 zł z tytułu niepokrytych kosztów sądowych (pkt 3).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia i wnioski, których istotne elementy przedstawiają się następująco:

Wyrokiem z 25 października 2016 roku wydanym w sprawie I C 1322/14 Sąd Rejonowy w Sieradzu zasądził od A. Z. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w (...) we W. 47206,31 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od 21 czerwca 2013 roku do dnia zapłaty oraz 3375,06 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Apelacja pozwanej oddalona została przez Sąd Okręgowy w Sieradzu wyrokiem z 5 kwietnia 2017 roku wydanym w sprawie I Ca 102/17, którym w punkcie 2 zasądził od pozwanej rzecz powoda 1800 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Postępowania egzekucyjne prowadzone w kierunku wyegzekwowania zasądzonych należności prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Oleśnicy G. O. w sprawie Km 991/17 i Km 992/17, zostały umorzone 29 czerwca 2018 roku na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.

A. Z. i L. Z. na prawach małżeńskiej wspólności ustawowej byli właścicielami w 14/16 częściach zabudowanej nieruchomości gruntowej położonej w B. przy Palcu S. (...), oznaczonej jako działka ewidencyjna nr (...) o obszarze 0,0628 ha, objętej księgą wieczystą (...).

Umową zawartą 21 marca 2016 roku w Kancelarii Notarialnej notariusza M. B. w Ł. rep. A (...) małżonkowie Z. dokonali przeniesienia prawa własności ww. udziału na rzecz J. C., w celu zwolnienia się z długu wynikającego z umowy pożyczki zawartej z J. C. na 10000 zł na okres 30 dni, wymagalnej w dniu 1 marca 2016 roku.

Wartość przedmiotowego udziału strony określiły na 450000 zł.

Zbywcy wskazali wówczas, że są dłużnikami wobec (...) SA w N. w zakresie około 800 000 zł oraz wobec ZUS w W. II Oddziału w Ł. w zakresie kwoty około 8000 zł.

W dacie czynności w dziale IV ww. księgi wieczystej ujawnione były hipoteki: umowna kaucyjna do kwoty 650 000 zł na rzecz (...) SA w N. i przymusowa w kwocie 8 689,52 zł na rzecz ZUS w W. II Oddział w Ł..

Z wniosku (...) SA w N. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Sieradzu M. S. w sprawie Km 1765/12 prowadził przeciwko małżonkom Z. egzekucję z ww. nieruchomości, która to nieruchomość została ostatecznie zbyta w wyniku licytacji przeprowadzonej w dniu 20 stycznia 2017 roku.

Plan podziału sumy uzyskanej z licytacji w kwocie 287 564,62 zł zatwierdzony został postanowieniem Sądu Rejonowego w Sieradzu z 13 listopada 2018 roku.

W dacie wszczęcia egzekucji wierzytelność zabezpieczona hipoteką umowną na rzecz (...) SA została już spłacona.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał powództwo za zasadne na podstawie art. 527 i n. k.c.

Sąd wskazał, że Spółka wykazała istnienie wierzytelności, potwierdzonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Sieradzu z 25 października 2016 roku, sygn. akt I C 1322/14 oraz wyrokiem Sądu Okręgowego w Sieradzu z dnia 5 kwietnia 2017 roku sygn. akt I Ca 102/17.

Sąd nie uwzględnił zarzutu pozwanego, wskazującego na brak związku przyczynowego między zaskarżoną czynnością prawną dłużnika a jego niewypłacalnością, prowadzącą do pokrzywdzenia wierzyciela, w rozumieniu art. 527 § 2 k.c.

Pozwany podnosił w tym względzie, że na spornej nieruchomości ustanowione były zabezpieczenia, które miały pierwszeństwo przed wierzytelnością powoda.

Dla sądu rzeczywiście z załączonego do odpowiedzi na pozew projektu planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji nieruchomości sporządzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Sieradzu M. S. w sprawie Km 1765/12, który zatwierdzony został postanowieniem Sądu Rejonowego w Sieradzu z 13 listopada 2018 roku w sprawie I Co 374/16, wynika, że poza zaspokojeniem kosztów egzekucji, pozostała z podlegającej podziałowi kwota w wysokości 238120,29 zł przypadła (...) SA w N. jako wierzycielowi hipotecznemu.

Podniesiono przy tym, że na wniosek pozwanego Sąd przeprowadził dowód z ww. akt Km 1765/12 oraz I Co 374/16, z których wynika jednakże, że hipoteka umowna kaucyjna, która była wpisana w dziale IV. ww. księgi wieczystej wygasła jeszcze przed wszczęciem egzekucji (a zatem przed 2012 rokiem), wobec spłacenia wierzytelności które zabezpieczała.

Hipoteka ta nie była objęta roszczeniem tego wierzyciela z tytułu wykonawczego stanowiącego podstawę postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 1765/12.

Dwukrotną informację w tym względzie kierował pełnomocnik wierzyciela w niniejszej sprawie egzekucyjnej.

Sąd rozpoznający tę sprawę uchylił się od oceny przyczyn z jakich doszło do uwzględnienia wierzyciela hipotecznego w planie podziału, poprzestając na ustaleniu, że nie było wówczas wierzytelności hipotecznej (...) SA, która jako uprzywilejowana w rozumieniu art. 1025 § 1 pkt 5 k.p.c. wyprzedzałyby inne wierzytelności, w tym wierzytelność powoda.

Nie zasługiwał również na uwzględnienie w ocenie Sądu zarzut braku legitymacji biernej.

Możliwość zwolnienia się przez osobę trzecią od zadośćuczynienia się roszczeniu wierzyciela, ustawodawca przewidział jedynie w sytuacji gdy osoba trzecia zaspokoi tego wierzyciela albo wskaże mu wystarczające do jego zaspokojenia mienie dłużnika (art. 533 k.c.).

Brak legitymacji biernej nie wynika dla sądu również z sytuacji, gdy osoba trzecia wyzbyła się składnika majątkowego, który wszedł do jej majątku na mocy czynności prawnej działanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela.

Sąd podkreślił, że aktualnie powszechnie podzielany jest pogląd, że w takiej sytuacji odpowiedzialność osoby trzeciej wyraża się w obowiązku zapłaty wierzycielowi kwoty, jaką mógłby on pozyskać w wyniku egzekucji prowadzonej ze składnika majątku dłużnika, który był przedmiotem czynności działanej z pokrzywdzeniem wierzyciela. Przy czym *conditio sine qua non* uwzględnienia powództwa o zapłatę jest uprzednie uzyskanie przez wierzyciela prawomocnego wyroku, w którym czynność prawna osoby trzeciej z dłużnikiem zostanie uznana za bezskuteczną wobec tego wierzyciela. Wyrok taki ma charakter konstytutywny

i nie może go zastąpić ustalenie bezskuteczności w sprawie przeciwko osobie trzeciej o zapłatę.

Podkreślono też, że w omawianym przypadku podstawę prawną roszczeń wierzyciela w stosunku do osoby trzeciej stanowią przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i n. k.c.).

Na gruncie przedmiotowej sprawy sąd rozważył, ale ostatecznie odstąpił od zastrzeżenia w wydanym wyroku ograniczenia odpowiedzialności pozwanego.

Wskazano ponadto, że kwestia czynienia takich ograniczeń przy wyrokach wydawanych w sprawach ze skargi paulińskiej jest sporna, gdyż wprost nie została przewidziana tu przez ustawodawcę. Potrzeba uczynienia takiego zastrzeżenia ma jednak fundamentalne znaczenie dla sytuacji strony pozwanej w toku postępowania egzekucyjnego i pozwala uniknąć sytuacji gdy pozwany jako osoba trzecia musiałby w wyniku egzekucji utracić majątek przewyższający wartość korzyść uzyskaną od dłużnika. Dotyczy to głównie sytuacji gdy po dokonaniu spornej czynności prawnej, osoba trzecia czyniła istotne nakłady przedmiot uzyskanej korzyści majątkowej.

W obecnym procesie według sądu takie zastrzeżenie w treści wyroku nie było jednak konieczne, a nawet zbyteczne.

Z uwagi na to, że uzyskana korzyść nie znajduje się w już w majątku pozwanego, nie będzie on zdaniem sądu narażony na postępowanie egzekucyjne z wydanego w sprawie wyroku.

Ponadto – jak wskazano powyżej – sąd miał na względzie, że obecny proces służy jedynie stronie powodowej do uzyskania legitymacji do ewentualnego przyszłego procesu o zapłatę.

Jeśli do niego dojdzie to przedmiotem ustaleń będzie badanie po stronie pozwanej odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia.

Wobec potwierdzenia dokonania spornej czynności z pokrzywdzeniem wierzycieli, sąd nie prowadził już dalszego postępowania w kierunku badania przesłanek z art. 405, 406 i 409 k.c. Przełożyłoby się to jedynie do przedłużenia obecnego procesu, a poczynienie lub nie w tym zakresie ustaleń byłoby bez znaczenia dla przedmiotu procesu i granic żądania powoda, którymi sąd był związany w rozumieniu art. 321 k.p.c.

Dotyczy to również sytuacji gdy przedmiot czynności prawnej został zbyty w trakcie licytacji komorniczej prowadzonej przeciwko dłużnikowi.

Dla sądu sporna czynność prawna z 21 marca 2016 roku dokonana została już po zajęciu nieruchomości przez komornika sądowego w toku ww. egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikom w sprawie Km 1765/12.

Według sądu skutki procesowe zajęcia nieruchomości dotyczą biegu postępowania egzekucyjnego i znajdują swe odzwierciedlenie w zasadzie, że rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu nie ma wpływu na dalszy tok postępowania egzekucyjnego (art. 930 k.p.c.).

Wyrażona w wymienionym przepisie zasada bezskuteczności rozporządzenia nieruchomością ma w ocenie sądu na celu ochronę interesów wierzyciela, który skierował egzekucję do nieruchomości dłużnika przed udaremnieniem zaspokojenia go z tego składnika majątkowego.

Powołując się natomiast na art. 930 § 1 k.p.c. sąd stwierdził, że czynność rozporządzenia nieruchomością nie ma wpływu na dalsze postępowanie egzekucyjne, jednakże ustawa nie ustanawia zakazu zbycia przez dłużnika nieruchomości ani też skutku nieważności takiej czynności.

Oznacza to, że w sferze uprawnień właścicielskich z zakresu „rozporządzenia nieruchomością” w rozumieniu art. 930 k.p.c., dłużnik nie jest ograniczony – może więc zajęta nieruchomość zbyć, co miało właśnie miejsce na gruncie przedmiotowej sprawy.

Przy spełnieniu wszystkich warunków koniecznych dla zbycia nieruchomości czynność taka będzie ważna z punktu widzenia prawa materialnego i przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie przewidują w tym zakresie żadnych modyfikacji związanych z uprzednim zajęciem nieruchomości.

Podniesiono, że skutkiem zbycia nieruchomości przez dłużnika po jej zajęciu będzie więc przeniesienie własności nieruchomości, a tym samym zmiana w osobie właściciela nieruchomości, która to zmiana może być ujawniona poprzez odpowiedni wpis w księdze wieczystej.

Zdaniem sądu, dla potrzeb realizacji interesu wierzycieli stwierdzonych orzeczeniem sądowym przyjmuje się jednak – aż do momentu zakończenia postępowania egzekucyjnego – fikcję prawną, że dłużnik w dalszym ciągu jest właścicielem nieruchomości.

Kwestia zaś czy pozwany jako osoba trzecia, po zbyciu jego nieruchomości w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko dłużnikowi jest wzbogacony, pozostaje zaś poza przedmiotem oceny w niniejszym procesie, z przyczyn omówionych już powyżej.

Jednocześnie nie ma według sądu uzasadnionych podstaw, by odmówić osobie trzeciej legitymacji biernej w sprawie o uznanie czynności za bezskuteczną, jeżeli rozporządziła ona korzyścią uzyskaną w warunkach art. 527 k.c.

Podkreślono ponadto, że możliwość dochodzenia roszczenia bezpośrednio przeciwko kontrahentowi osoby trzeciej jest prawem wierzyciela, nie zaś jego obowiązkiem, co wynika nie tylko z braku kategorię ustawowego odesłania go na drogę takiego procesu, ale również z wprowadzenia w art. 531 § 2 k.c. przesłanek warunkujących skuteczność takiego powództwa.

Na gruncie przedmiotowej sprawy dla sądu art. 531 § 2 k.c. nie znajdzie zastosowania. Sąd odniósł się do niego z uwagi na zarzut pozwanego zawarty w odpowiedzi na pozew.

Kolejno zwrócono uwagę na to, że pozwany nie kwestionował pozostałych przesłanek warunkujących zasadność skargi pauliańskiej jakie wynikają z art. 527 k.c.

Wierzytelność powoda powstała co najmniej w 2014 roku (powód wskazywał tu rok 2005, sąd ograniczył się zaś do potwierdzenia wynikającego z sygnatury sprawy cywilnej toczącej się przed Sądem Rejonowym w Sieradzu a dotyczącej wierzytelności, której ochrony powód żądał w obecnym procesie – I C 1322/14).

W świetle ustaleń w sprawie, w ocenie sądu przesłanki te zostały spełnione. Niewątpliwie dla sądu sporna czynność prawna została dokonana przez dłużnika z pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela w rozumieniu art. 527 § 1 i 2 k.c.

Sąd nie dał wiary pozwanemu, że nie wiedział o celu działania dłużnika, a w każdym razie przy zachowaniu należytej staranności mógł się o tym dowiedzieć.

Zeznania pozwanego złożone w tym względzie na terminie rozprawy 30 października 2019 roku są według sądu nielogiczne i sprzeczne z doświadczeniem życiowym. Pozwany dobrze zna się z małżonkami Z.. Ich znajomość wykracza poza relacje zawodowe w ramach wspólnego działania w fundacji założonej przez małżonków Z.. Świadczy o tym choćby fakt udzielenia przez pozwanego pożyczki 10000 zł na okres 30 dni bez żadnego oprocentowania.

Z powołaniem się na niniejszą umowę pożyczki już 3 tygodnie po dacie jej wymagalności dochodzi do przeniesienia na rzecz pozwanego prawa do nieruchomości, którego wartość kilkudziesięciokrotnie przekracza wartość przywoływanej pożyczki.

Już następnego dnia po zawarciu spornej umowy notarialnej pozwany na promocyjnych warunkach wynajmuje całą nieruchomości córce zbywców oraz zarządzanej przez nią spółce. Od daty zakupu pozwany nie interesuje się nieruchomością a nawet nie był zorientowany co się na niej znajduje ani jak jest rzeczywiście wykorzystywana. Stan zadłużenia małżonków Z. wprost wynikał z ich oświadczenia zawartego w akcie notarialnym.

Wiedza pozwanego o stanie pokrzywdzenia wierzycieli istniała zarówno przy przyjęciu, że prawo do nieruchomości przewyższa wartość opisanej wierzytelności pozwanego, jak i również przy założeniu, że istniejące hipoteki jako ograniczenia rzeczowe nie przewyższają wartości niniejszego prawa – w tym ostatnim przypadku pozwany występując w podwójnej roli jako osoba trzecia i jako wierzyciel, miałby również wiedzę że czynność prawa zmierza do pokrzywdzenia wierzycieli, w tym przypadku samego pozwanego jako wierzyciela.

O kosztach procesu sąd orzekł w oparciu o art. 98 k.p.c.

Na zasądzone od pozwanego na rzecz powoda koszty procesu w łącznej wysokości 8856 zł składało się wynagrodzenie brutto adwokata ustanowionego powodowi z urzędu, zgodnie z § 8 pkt 6, § 4 pkt 3 § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

W punkcie 3 wyroku orzeczono o opłacie sądowej od uiszczenia której powód został zwolniony w oparciu o art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany, który to zaskarżył orzeczenie w całości, zarzucając:

1/ naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik postępowania: art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 217 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. w zw. z art. 231 k.p.c. w zw. z art. 316 k.p.c. art. 321 § 1 k.p.c. poprzez:

- uznanie że wpisana w dziale IV hipoteka umowna kaucyjna na rzecz (...) S.A. wygasła, mimo że w dziale IV księgi wieczystej widnieją wpisy przeczące ww. ustaleniu,

- uznanie że strona powodowa wykazała zasadność przesłanek skargi pauliańskiej, tj. że dłużnicy działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli,

- ustalenie, że dłużnicy działali z pokrzywdzeniem wierzyciela o czym wiedział pozwany,

- poprzez nieuwzględnienie tego, że powód w żaden sposób nie zakwestionował wpisów widniejących w księdze wieczystej oraz planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji,

- zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego ponad żądanie zgłoszone przez powoda,

2/ naruszenie prawa materialnego, tj.:

a/ art. 6 k.c. przez nieuwzględnienie faktu, że to na powodzie ciążył obowiązek dowodowy w zakresie zgłoszonego roszczenia i ciężar udowodnienia wszystkich przesłanek skargi pauliańskiej z art. 527 k.c.,

b/ art. 527 § 1 i 2 k.c., 529 k.c., 531 k.c., 532 k.c. poprzez:

- uznanie, że zaistniały przesłanki pozytywne do uznania bezskuteczności czynności prawnej objętej zaskarżonym wyrokiem,

- uznanie, że istnieje związek przyczynowy między zaskarżoną czynnością prawną

a niewypłacalnością dłużnika, mimo że dłużnicy w chwili zaskarżenia czynności posiadali wierzycieli hipotecznych korzystających z pierwszeństwa przed należnościami wierzyciela pauliańskiego z mocy art. 1025 k.p.c. i art. 1026 k.p.c.,

c/ art. 527 § 2 k.c. przez przyjęcie, że domniemanie wynikające z tego przepisu miało zastosowanie przy zawieraniu spornej umowy;

d/ art. 3 w zw. art. 5, art. 10, art. 65, art. 69 ustawy o księgach wieczystych i hipotece poprzez dokonanie ustaleń sprzecznych z wpisami w księdze wieczystej, mimo że przepisy regulujące instytucję rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych przyjmują bezwzględną przewagę stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej nad rzeczywistym stanem prawnym, zaś dłużnicy w chwili zaskarżenia czynności posiadali wierzycieli hipotecznych korzystających z pierwszeństwa przed należnościami wierzyciela pauliańskiego z mocy art. 1025 k.p.c. i art. 1026 k.p.c.,

- § 8 pkt 6, § 4 pkt 2 i 3 i § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu poprzez przyznanie pełnomocnikowi reprezentującemu powoda dwukrotności stawki wynikającej z prowadzenia niniejszej sprawy, mimo braku w tym względzie wniosku pełnomocnika, ograniczenia wynikającego z § 4 pkt 2 oraz braku podstaw do uznania, że sprawa była szczególnie zawiła.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie powodowej w postępowaniu przed sądem II instancji według norm przepisanych, które nie zostały opłacone w całości ani w części.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej podlegała uwzględnieniu.

Skarżący zasadnie akcentuje błędność wniosków prawnych wywiedzionych przez Sąd Rejonowy w oparciu o konstrukcję skargi pauliańskiej w odniesieniu do niespornego materiału procesowego zgromadzonego w sprawie, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku reformatoryjnego i odmiennego rozstrzygnięcia, co do istoty sprawy.

Ustosunkowując się jednak do zarzutów procesowych wskazać należy, iż pomimo sformułowania przez stronę pozwaną zarzutu naruszenia art. 233 § 1 kpc - poprzez uznanie, iż hipoteka umowna kaucyjna wygasła, poprzez uznanie że strona powodowa wykazała działanie dłużników ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli i wiedzy o tym pozwanego, poprzez pominięcie zaniechania powoda w kwestionowaniu wpisów widniejących w księdze wieczystej i planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji - tak zbudowany zarzut nie dotyczył w istocie faktów, lecz ich oceny jurydycznej, sprowadzającej się do rozstrzygnięcia kwestii istnienia przesłanek z art. 527 kc.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może być uznany za zasadny jedynie w wypadku wykazania, że ocena materiału dowodowego jest rażąco wadliwa czy w sposób oczywisty błędna, dokonana z przekroczeniem granic swobodnego przekonania sędziowskiego, wyznaczonych w tym przepisie. Sąd drugiej instancji ocenia bowiem legalność oceny dokonanej przez Sąd Rejonowy, czyli bada czy zostały zachowane kryteria określone w art. 233 § 1 k.p.c., Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, dokonując wyboru określonych środków dowodowych. Jeżeli z danego materiału

dowodowego Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena Sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Przeprowadzona przez Sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona tylko wtedy gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych (por. przykładowo postanowienie z dnia 11 stycznia 2001 r., I CKN 1072/99, Prok. i Pr. 2001 r. Nr 5, poz. 33, postanowienie z dnia 17 maja 2000 r., I CKN 1114/99, wyrok z dnia 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/99, OSNC 2000 r. Nr 7-8, poz. 139).

Tego rodzaju uchybień nie można doszukać się w niniejszej sprawie i skarżący nawet ich nie formuje w sposób odnoszący się do przedstawionej wykładni art. 233 § 1 kpc. Dlatego argumentacja zarzutu podlegać może rozważeniu jedynie w odniesieniu do kwestii materialnoprawnej, która nie powinna być zwalczana poprzez zarzuty o charakterze procesowym.

Wobec powyższego Sąd drugiej instancji uznał, iż Sąd pierwszej instancji w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe i na jego podstawie poczynił adekwatne do jego treści ustalenia faktyczne, które wymagały jedynie uściślenia w odniesieniu do daty uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości nabytej w postępowaniu egzekucyjnym.

Sąd odwoławczy nie podzielił natomiast wniosków Sądu Rejonowego, wynikających z ich oceny prawnej, do czego był uprawniony w ramach kompetencji opartej na przepisie art. 382 kp.

W zakresie badania prawidłowości zastosowanego prawa materialnego wskazać trzeba, że możliwość zaspokojenia wierzyciela z danego przedmiotu nie zależy wyłącznie od jego wartości rynkowej, lecz także od możliwości zajęcia go w toku egzekucji, a w odniesieniu do powyższego stwierdzenia przypomnieć należy istotne w sprawie kwestie, którym nie przypisano należytego znaczenia.

Pierwszą z nich jest to, że przeciwko małżonkom Z. z wniosku wierzyciela (...) SA w N. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Sieradzu M. S. w sprawie Km 1765/12 od 2012 roku prowadził egzekucję z nieruchomości, która była przedmiotem umowy z 21 marca 2016 roku, a więc umowy zawartej niewątpliwie już po zajęciu nieruchomości, na podstawie której przeniesiono prawa własności przysługującego dłużnikom udziału 14/16 części na rzecz J. C. w celu zwolnienia się z długu.

Nieruchomość ta została ostatecznie zbyta w wyniku licytacji przeprowadzonej w dniu 20 stycznia 2017 roku.

26 czerwca 2018 roku Sąd przysądził własność nieruchomości na nabywcę.

Sąd Okręgowy w tym zakresie dodatkowo jedynie ustalił, iż od tego postanowienia nie wywiedziono zażalenia, a zatem stało się ono prawomocne od 26 lipca 2018 roku (po upływie 7 dni liczonych od 19 lipca 2019 roku, jako najpóźniejszej daty doręczenia stronom postępowania egzekucyjnego odpisu postanowienia o przysądzeniu własności k. 108-112 akt sprawy I Co 374/16 Sądu Rejonowego w Sieradzu).

Istotnym w sprawie jest również to, że powództwa zostało wytoczone przed Sądem w dniu 31 sierpnia 2018 roku, a więc już po przejściu prawa własności - objętego przedmiotem umowy zawartej pomiędzy pozwanym a małżonkami Z. - na rzecz nabywcy licytacyjnego.

Powyższe w ocenie Sądu Okręgowego wyłączało zatem potencjalną możliwość prowadzenia przez powoda egzekucji z przedmiotu umowy, ponieważ w dacie wniesienia pozwu w tej sprawie został on już zbyty, a tym samym wyszedł z majątku pozwanego.

W judykaturze ugruntowany został pogląd, że pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia, względnie orzekania. W innym momencie nie wiadomo bowiem, czy prawo zaspokojenia wierzyciela doznało uszczerbku, a miarodajnie można to ocenić dopiero w chwili poszukiwania zaspokojenia (por. m. in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 roku, V CKN 280/00, opubl. Lex numer 52793, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05 marca 2008 roku, V CSK 471/07, opubl. Lex numer 393871, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06 października 2011 roku, V CSK 493/10, opubl. Lex numer 1102271).

Ponadto zgodnie z art. 1000 § 1 kpc nabywca licytacyjny przejmuje nieruchomości bez obciążeń, a wierzyciel może przyłączyć się do egzekucji jedynie do czasu gdy składnik majątkowy stanowi własność dłużnika, a więc do czasu uprawnomocnienia się postanowienia sądu o przysądzeniu własności nieruchomości, ponieważ prawomocne postanowienie o przysądzeniu przenosi własność na nabywcę (art. 999 k.p.c.).

Proste porównanie przywołanych wyżej dat wskazuje, iż powód nie mógłby nawet potencjalnie przyłączyć się do grupy wierzycieli uczestniczących w podziale sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości z uwagi na uregulowanie art. 1036 kpc. Tym samym podniesiony przez apelującego zarzut dotyczący konsekwencji zaniechania przez powoda zaskarżenia wpisów widniejących w księdze wieczystej czy planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji nie jest oparty na prawie.

Wobec powyższego uprawnionym jest wniosek, iż w wyniku egzekucji doszło niewątpliwie do utraty składnika majątkowego kosztem majątku pozwanego, jak i do utraty przez powoda środków uzyskanych z jej sprzedaży, ale bez jednoczesnego zwiększenia wartości majątku pozwanego.

Wytoczenie powództwa było więc czynnością spóźnioną, gdyż powód utracił wynikającą z tego faktu materialnoprawną podstawę swego roszczenia, a tym samym nie sprostął swym obowiązkom wynikającym z art. 6 kc.

Czynność działana pomiędzy pozwanym a małżonkami Z. po dacie zajęcia nieruchomości w toku prowadzonej z niej egzekucji w sprawie Km 1765/12 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Wieluniu M. S. pozostawała bez znaczenia prawnego dla powoda.

Przejęcie własności nieruchomości na pozwanego po zajęciu komorniczym nie zmieniło jej statusu. Postępowanie egzekucyjne nadal było z niej prowadzone i ostatecznie doprowadziło do zaspokojenia długu wierzyciela egzekwującego kosztem majątku pozwanego.

Kwestia wpisu hipotek czy rozważania dotyczące poprawności zatwierdzenia planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji nie miały w sprawie znaczenia prawnego wobec treści art. 365 § 1 kpc i związania Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli prawomocnym orzeczeniem innego sądu wydanym w tymże przedmiocie.

Wypada również przypomnieć treść art. 999 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., zgodnie z którym prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność nieruchomości na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia prawa nabywcy w księdze wieczystej.

Postanowienie to ma charakter kształtujący, powoduje zatem nabycie własności przez nabywcę z jednoczesną utratą własności przez dotychczasowego właściciela.

Nabycie nieruchomości w toku postępowania egzekucyjnego jest zatem nabyciem pierwotnym, a co za tym idzie nie występuje tu następstwo prawne.

Prawo własności nieruchomości nie zostaje przeniesione od poprzedniego właściciela, ale jest ukształtowane na nowo z momentem przysądzenia, przy jednoczesnym pozbawieniu własności poprzednich właścicieli. Wykładnia ta jest akceptowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (np. wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r. I CSK 770/15, wyrok z dnia 22 września 1997 r. II CKN 730/97, OSP 1998, nr 7-8, poz. 139, czy postanowienie z dnia 13 czerwca 2013 r. IV CSK 666/12, niepubl.).

Zatem nie można zasadnie wywodzić, iż pozwany wyzbył się nieruchomości z drodze czynności prawnej, więc w sprawie nie zachodziła potrzeba uwzględnienia powództwa celem zabezpieczenia praw powoda w przyszłym procesie przeciwko pozwanemu o zapłatę kwoty jaką powód mógłby uzyskać w wyniku egzekucji prowadzonej ze składnika majątku dłużnika, który był przedmiotem czynności dokonanej z pokrzywdzeniem powoda.

Skoro nabywca licytacyjny nabył własność nieruchomości nie na skutek rozporządzenia prawem przez pozwanego to akcentowana przez Sąd Rejonowy możliwość dochodzenia przez powoda na podstawie wyroku opartego na przepisie art. 527 kc

w kolejnym procesie od pozwanego roszczeń opartych na bezpodstawnym wzbogaceniu w ogóle nie ma zastosowania.

Wyrok ze skargi pauliańskiej pozwalałby powodowi jako wierzycielowi A. Z. jedynie na prowadzenie egzekucji wierzytelności z nieruchomości pozwanego do czasu w którym nieruchomość by do niego przynależała.

Nieruchomość została jednak zbyta w toku postępowania egzekucyjnego.

W świetle art. 527 k.c. nie może także budzić wątpliwości, że osoba trzecia wskutek skierowania przeciwko niej żądania opartego o normę art. 527 k.c. nie staje się dłużnikiem osobistym wierzyciela osoby działającej in fraudem creditoris, zobowiązanym do zapłaty świadczenia pieniężnego.

Osoba trzecia na tej podstawie nie staje się zobowiązana do zapłaty długu skoro jej obowiązek ogranicza się do znoszenia (nieprzeszkadzania) zaspokojenia roszczeń przysługujących przeciwko zbywcy z nabytego (w warunkach pokrzywdzenia wierzyciela) przedmiotu majątkowego. Wierzyciel (co istotne) prowadzi egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego wydanego przeciwko zbywcy (jedynie w granicach określonych przez wyrok uwzględniający skargę pauliańską). Zatem egzekucja dotyczy nadal zobowiązania podmiotowo określonego osobą pierwotnego dłużnika (pozostaje egzekucją długu osoby nie będącej już właścicielem przedmiotu majątkowego), a wyrok ze skargi pauliańskiej określa

w jakim zakresie wierzyciel może traktować per non est w toku egzekucji czynności prawne zdziałane przez dłużnika.

W nauce rozważano też, czy odpowiedzialność osoby trzeciej może być uznana za rodzaj odpowiedzialności rzeczowej. Jednak i w tym przypadku stwierdzono, że specyfika sytuacji prawnej osoby trzeciej nie pozwala przypisać jej odpowiedzialności rzeczowej za zobowiązania dłużnika. Osoba trzecia bowiem nie odpowiada za długi przedmiotem majątkowym, jej zobowiązanie wobec wierzyciela polega wyłącznie na obowiązku znoszenia egzekucji wierzytelności przysługującej wierzycielowi względem dłużnika, a materialną przesłanką aktualizacji tego zobowiązania jest wyrok uwzględniający skargę pauliańską.

W przypadku skargi pauliańskiej świadczenie osoby trzeciej nie polega na zapłacie długu, a jedynie na obowiązku nieprzeszkadzania w przymusowym wykonaniu obowiązku świadczenia pieniężnego przez dłużnika (a więc w wyegzekwowaniu świadczenia dłużnika). Osoba trzecia nie jest więc nigdy osobiście odpowiedzialna za zapłatę długu obciążającego zbywcę rzeczy. Przedmiotem egzekucji nie jest obowiązek świadczenia pieniężnego ze strony osoby trzeciej, lecz dług materialnie i formalnie obciążający zbywcę rzeczy objętej skargą pauliańską..

Zatem odpowiedzialność osoby trzeciej wynika z prawa wierzyciela o charakterze względnym i nie ma związku z prawem rzeczowym, ani też prawem deliktowym czy też normami dotyczącymi egzekucji, a celem powództwa jest jedynie spowodowanie, by wierzyciel mógł traktować jako niedokonaną czynność zmierzającą do jego pokrzywdzenia

(por. przede wszystkim M. Pyziak Szafnicka, Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, Warszawa 1995, s. 26-39 i tam cytowane wypowiedzi piśmiennictwa oraz judykatury).

W ocenie Sądu Okręgowego w rezultacie powyższego nie można uznać, by między powodem a pozwanym zaistniał stosunek prawny uzasadniający przysporzenie, do którego miałyby dojść w majątku pozwanego, a tym samym by prawidłowe jurydycznie było zastosowanie normy art.527 kc dla ochrony wiarygodności powoda kosztem sytuacji prawnej pozwanego. Z tego względu rozważanie prawidłowości przyjęcia przez Sąd Rejonowy kolejnych domniemań prawnych było bezprzedmiotowe.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy ostatecznie nie podzielił oceny prawnej Sądu Rejonowego, iż kwestia istnienia wzbogacenia pozwanego jako osoby trzeciej, po zbyciu jego nieruchomości w toku postępowania egzekucyjnego, prowadzonego przeciwko dłużnikowi osobistemu powoda nie miała znaczenia w tym procesie.

Na podstawie art. 386 § 1 kpc Sąd drugiej instancji zmienił zaskarżony wyrok oddalając powództwo w całości. O kosztach procesu orzeczono w obu instancjach na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc.

O wynagrodzeniu adwokata ustanowionego dla powoda z urzędu z tytułu udzielonej pomocy prawnej w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji Sąd Okręgowy orzekł na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 4 ust 1 i 3 rozporządzenia MS w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U.2016, poz. 1714), uznając za zasadny zarzut apelacji uchybienia przez Sąd Rejonowy przepisowi § 4 ust. 2 powołanego rozporządzenia.

O wynagrodzeniu adwokata ustanowionego dla powoda z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym Sąd Okręgowy orzekł na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 4 ust 1 i 3 i § 16 ust.1 pkt 1 rozporządzenia MS w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U.2016, poz. 1714),